

О.В. Крайдашенко, О.О. Свинтозельський

ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ФАРМАКОТЕРАПІЇ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: клінічне мислення, фармакотерапія, практичні заняття, методика викладання.

Ключевые слова: фармакотерапия, клиническое мышление, практические занятия, методика преподавания.

Key words: pharmacotherapy, clinical thinking, practice sessions, teaching methodology.

Висвітлено методику викладання фармакотерапії студентам 4 курсу фармацевтичного факультету. Приділено увагу проведенню практичних занять і спрямуванню самостійної роботи, що сприяє формуванню клінічного мислення студентів.

Раскрыта методика преподавания фармакотерапии студентам 4 курса фармацевтического факультета. Уделено внимание проведению практических занятий и направлению самостоятельной работы, которая способствует формированию клинического мышления у студентов.

Teaching methods of 4-year students of Pharmaceutical Faculty are shown. Authors paid attention to the conducting of practical classes and the direction of independent work that promotes the formation of clinical thinking in students.

Впровадження в клінічну практику великої кількості лікарських засобів, необхідність визначення їх ефективності та безпеки призначення зумовлює потребу уніфікованого підходу до системи вивчення їх фармакокінетики, фармакодинаміки, взаємодії та побічної дії у хворих [5].

Останнє десятиліття – час інтенсивного насичення українського лікарського ринку новими високоєфективними препаратами. Невідомі раніше ліки стали доступними, увійшли до лікарської практики і в свідомість хворих. Проте швидкість надходження нових препаратів в Україну значно перевищує швидкість надходження об'єктивної інформації про ці препарати до провізорів. Відсутність необхідних знань, методів контролю за фармакодинамікою і фармакокінетикою нових ліків не дозволяє використовувати їх з належною ефективністю і максимальною безпекою для хворого. На жаль, особливості підготовки у вищій школі в попередні роки не забезпечили необхідний рівень знань щодо ефективного застосування препаратів, не сформували саму методологію такого підходу [4].

МЕТА РОБОТИ

Описати методику викладання фармакотерапії студентам 4 курсу фармацевтичного факультету. Визначити роль практичних занять і самостійної роботи у формуванні клінічного мислення студентів.

Організація практичних занять з фармакотерапії орієнтована на кінцеву мету навчання – професійну діяльність. Необхідно формувати у студентів навички системного аналізу медико-біологічних ситуацій, клінічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності [3].

Студент має не тільки осмислити і засвоїти інформацію, але й осягнути способи її практичного застосування та прийняття рішень. За таких умов зменшується частка зовнішнього інформування й розширюється застосування інтерактивних форм роботи студентів під керівництвом викладача, що включає самостійну роботу на клінічних терапевтичних базах, з урахуванням етіології захворювання, основних патогенетичних механізмів його формування, клінічної картини його перебігу, відповідних лікарських препаратів з порівняльним їх аналізом і вибором потрібного [6].

Клінічне мислення – змістовно специфікований процес

діалектичного мислення, що додає цілісність і закінченість медичного знання. У даному визначенні клінічного мислення цілком справедливо передбачається, що воно не є якимось особливим, винятковим видом мислення людини, що мислення людини взагалі єдине за будь-якої форми інтелектуальної діяльності, у будь-якій професії, у будь-якій області знань. Разом з тим, у визначенні підкреслюється положення про специфіку клінічного мислення, значення якого треба враховувати при розгляді проблеми його формування та розвитку. У кожній людини воно формується винятково індивідуально [3].

Головним завданням при викладанні предмета має бути підготовка провізора з достатнім обсягом теоретичних знань і практичних навичок для контролю проведення максимально раціональної медикаментозної терапії у конкретного хворого, спеціаліста, який знає методологію індивідуального добору ефективних і безпечних препаратів на підставі фармакокінетики, фармакодинаміки, можливих виявів побічної дії, особливостей перебігу захворювання, віку хворого, оптимальних лікарських форм, складання раціональної у фармакокінетичному й фармакодинамічному відношенні комбінації ліків.

Студент повинен уміти розробити стратегію і тактику лікування захворювання у конкретного хворого і здійснювати динамічний контроль ефективності й безпеки медикаментозної терапії [5,6].

Практичні заняття з фармакотерапії передбачають таку організаційну структуру:

1. Підготовчий етап (організаційний, постановка навчальних цілей та їх мотивація, контроль вихідного рівня знань – тестові завдання за «Крок-2», усні теоретичні запитання, виписування рецептів).

2. Основний етап (формування професійних умінь і навичок щодо визначення загальних принципів фармакокінетики, фармакодинаміки, клінічний розбір хвороби, виписування рецептів, розв'язання типових фармакотерапевтичних задач і тестових завдань, виконання завдань з використанням комп'ютерної техніки).

Тривалість практичного заняття, згідно технологічної карти (табл. 1), становить 2 години, кількість занять – 19.

Під час практичних занять необхідно використовувати

Технологічна карта практичного заняття з фармакотерапії

Етапи	Час (хв)	Навчальні посібники		Місце проведення
		засоби навчання	устаткування	
Визначення вихідного рівня знань та умінь	15	тестові завдання за темою	ПК	навчальна кімната
Опитування за основними питаннями теми	15	таблиці, малюнки, алгоритми	слайди	навчальна кімната
Курація хворих за темою, розбір листів лікарських призначень	25	історії хвороб, листи лікарських призначень		палати відділень
Вирішення ситуаційних задач	15	задачі, алгоритми, таблиці		навчальна кімната
Тестовий підсумковий контроль	15	тести	ПК	навчальна кімната
Підбиття підсумків заняття	5			навчальна кімната

аудіовізуальні засоби навчання: таблиці, слайди, колекції лікарських препаратів, навчальні фільми, комп'ютерну техніку тощо.

Обов'язковим є клінічний розбір хворого з теми на кожному практичному занятті. Це передбачає:

- обстеження хворого;
- формулювання попереднього діагнозу;
- призначення необхідного лікування;
- показання та протипоказання до призначення того чи іншого препарату;
- клінічні прояви препаратів даної групи;
- негативні прояви препаратів даної групи;
- взаємодія різних препаратів;
- аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують зміни функції організму людини під впливом препарату.

Вагоме місце у вивченні дисципліни посідає самостійна робота, під час якої студенти готуються до практичних занять, опрацьовують теми, що не входять у план аудиторних занять.

Однією з необхідних умов формування клінічного мислення у студентів при викладанні фармакотерапії є опрацювання розроблених викладачами кафедри практикумів з фармакотерапії [1]. В практикумі до кожної теми занять викладено теоретичну частину, відокремлено частину для самостійної роботи, в якій студент повинен закріпити отримані теоретичні знання з предмету, та практичну частину, виконання якої передбачає безпосереднє спілкування студента та хворого, що, на нашу думку, модулює ситуації, з якими вони зіткнуться в своїй майбутній роботі.

Слід окремо виділити самостійну роботу студентів з підготовки та написання «Протоколу ефективності та безпеки застосування лікарських засобів» [2] – завершального етапу формування клінічного мислення у студентів. Структура Протоколу має бути максимально наближеною до медичної карти стаціонарного хворого та мати наступні розділи:

- загальні відомості про хворого (паспортна частина);
- скарги хворого;
- опит по системах та органах;
- анамнез захворювання;
- анамнез життя;
- медикаментозний та алергічний анамнези;
- дані об'єктивного обстеження;
- дані додаткових методів обстеження;

- клінічний діагноз з описом етіології, патогенезу, клінічних проявів і принципів виявлених лікарем захворювань;
- фармакотерапія;
- оцінка характеру можливої взаємодії лікарських засобів;
- вибір параметрів оцінки ефективності та безпеки фармакотерапії;
- щоденники динамічного контролю ефективності й безпеки фармакотерапії;
- виписування призначених хворому препаратів у вигляді рецептів.

Захист Протоколу ефективності й безпеки застосування лікарських засобів відбувається на передостанньому практичному занятті, особливу увагу слід приділити обґрунтуванню призначення, оцінці безпеки призначених ліків та взаємодії лікарських засобів, застосовуваних хворим.

ВИСНОВКИ

Комплексний підхід у процесі викладання фармакотерапії при поєднанні аудиторної частини, під час якої на практичних заняттях з фармакотерапії робота студентів під контролем викладача спрямовується на досягнення усіх необхідних навичок та закріплення їх самостійною роботою при написанні Протоколу ефективності й безпеки застосування лікарських засобів, сприяє формуванню основ клінічного мислення у студентів фармацевтичного факультету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Крайдашенко О.В. Практикум з фармакотерапії для студентів фармацевтичного факультету / Крайдашенко О.В., Свинтозельський О.О., Воробйова О.О. та ін. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2011. – 119 с.
2. Крайдашенко О.В. Методичні рекомендації по складанню протоколу курації хворого, проведеному раціональної та безпечної фармакотерапії в клінічній лікарні / Крайдашенко О.В., Свинтозельський О.О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2010. – 21 с.
3. Тетевев Ф.Ф. Формирование и развитие клинического мышления – важнейшая задача медицинского образования / Тетевев Ф.Ф., Бодрова Т.Н., Калинина О.В. // Успехи современного естествознания. – 2008. – №4 – С. 63–65
4. Чекман І.С. Удосконалення викладання положень доказової медицини при вивченні фармакології і клінічної фармакології / Чекман І.С., Горчакова Н.О. // Медична освіта. – 2008. – №3. – С. 73–74.
5. Фармацевтическое образование в мире / В.П. Черных, В.М. Толочко, А.В. Зайченко и др. – Харьков: НФаУ, 2004. – 92 с.
6. Фармакотерапія: Підручник для студентів фарм. Факультетів / За ред. О.В. Крайдашенка, І.Г. Кутновицької, І.М. Клича. – Вінниця: Нова Книга, 2010. – 644 с.

Відомості про авторів:

Крайдашенко О.В., д. мед. н., професор, зав. каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології ЗДМУ.
Свинтозельський О.О., к. мед. н., асистент каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології ЗДМУ.

Адреса для листування:

Свинтозельський Олександр Олександрович. 69035, Запоріжжя, пр-т Маяковського, 26, каф. клінічної фармакології, фармації, фармакотерапії і косметології ЗДМУ. Тел.: (061) 769 28 58. E-mail: asw1@ukr.net

Поступила в редакцію 20.12.2011 г.